

Γράφει ο **Κώστας Παπαδάκης**

«**Ομπίντα** (ρωσικά: πικρία, κακοκάρδισμα), **οι τελευταίες ώρες του Νίκου Ζαχαριάδη**» είναι ο τίτλος θεατρικής παράστασης που έχει ανέβει και θα συνεχίζεται μερικές εβδομάδες ακόμη στο «Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης» (Πειραιώς 260) κάθε Δευτέρα και Τρίτη 09:00 μ.μ.

Αντικείμενο του θεατρικού αυτού μονόπρακτου, διάρκειας 90 λεπτών, που είναι στηριγμένο στο κείμενο, τη σκηνοθεσία και την ερμηνεία του γνωστού ηθοποιού **Γιώργου Κοτανίδη** είναι η ανάδειξη της τραγικότητας των τελευταίων χρόνων της ζωής του Νίκου Ζαχαριάδη και όλων των διλημμάτων σχετικά με την προσωπικότητα και τον ιστορικό του ρόλο, συμπυκνωμένα μέσα από διαλόγους που ανατρέχουν από την απελευθέρωσή του από το Νταχάου μέχρι το τέλος.

Ο ηθοποιός Γιώργος Κοτανίδης δεν είναι πρόσωπο ξένο με την αριστερά, αφού είναι γνωστός από την ενεργή στράτευσή του σε αυτήν από τη δεκαετία του '60 και την ένταξή του από το χρόνο ίδρυσής του στο **Ε.Κ.Κ.Ε.** Και είναι ολοφάνερο ότι ζει και αισθάνεται «από μέσα» τον ρόλο του που υπηρετεί από όλες αυτές τις ιδιότητες.

Με τη φιλόδοξη αυτή παράσταση επιχειρεί με αξιώσεις να κατατάξει τον Νίκο Ζαχαριάδη στο χώρο της τραγωδίας, αφού τα διλήμματα που αναδεικνύονται στο πρόσωπό του, υπερβαίνουν κατά πολύ τα όρια μιας κομματικής διένεξης και αναδεικνύουν υπερβατικά, διαχρονικά χαρακτηριστικά συγκρούσεων, μορφών και χαρακτήρων που υπήρχαν πολύ πριν και θα υπάρχουν πολύ μετά από τη ζωή και το θάνατο του Νίκου Ζαχαριάδη.

Είναι, αν δεν κάνω λάθος, η πρώτη μορφή ηγέτη της αριστεράς στην Ελλάδα που περνάει στον χώρο του μύθου, που ακόμη δεν έχουν κατακτήσει, παρά τη συχνή αναφορά τους σε κινηματογραφικά έργα και ντοκιμαντέρ οι **Νίκος Μπελογιάννης** και **Άρης Βελουχιώτης**, και ίσως έπονται και άλλες αξιόλογες μορφές της, όπως οι **Παντελής Πουλιόπουλος** και **Νίκος Πλουμπίδης**.

Η δραματουργική αποτύπωση του θεατρικού αφηγήματος για τον Νίκο Ζαχαριάδη ξεκινάει με την αναπαράσταση του διαλόγου του με τον τελευταίο επισκέπτη του στο Σουργκούτ **Κώστα Λουλέ**, ο οποίος στις 26 Ιουλίου του 1973 τον επισκέπτεται κατ' εντολήν της νέας ηγεσίας του Π.Γ. του Κ.Κ.Ε. (τον Δεκέμβριο 1972 ο **Χαρίλαος Φλωράκης** έχει εκλεγεί Γενικός Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής, αντικαθιστώντας τον **Κώστα Κολιγιάννη**) προκειμένου να τον μεταπέσει για το «*μήνυμα από την άλλη μεριά*», το τελευταίο απεγνωσμένο γράμμα του Νίκου Ζαχαριάδη στις 26-6-1973, με το οποίο απειλεί ότι «*αν δεν αρθούν όλα τα μέτρα περιορισμού, εξορίας, στέρησης ελευθερίας, μετακίνησης και αναχώρησης από τη Σοβιετική Ένωση που εφαρμόζετε εναντίον μου, τότε την 1η Αυγούστου 1973, σαν έσχατη μορφή διαμαρτυρίας θα αυτοκτονήσω*».

Ο Κώστας Λουλές του προτείνει να αναγνωρίσει τη νέα ηγεσία του κόμματος και να τον πάρουν στη Βουδαπέστη σε ρόλο συμβούλου της Κεντρικής Επιτροπής. Ο Ζαχαριάδης απαντά ότι «*είναι σα να μου ζητάτε να κάνω δήλωση, το μόνο που θέλω είναι να σταματήσει η παράνομη κράτησή μου και να πάρετε πίσω όλες τις ψεύτικες κατηγορίες εναντίον μου. Θέλω την ελευθερία μου χωρίς όρους και να πάω να πεθάνω στην Ελλάδα*».

Η επίσκεψη του Κώστα Λουλέ, που μάλλον έχει εκλάβει ως μπλόφα την απειλή αυτοκτονίας του Νίκου Ζαχαριάδη, λήγει χωρίς αποτέλεσμα και στη συνέχεια η παράσταση ξετυλίγει σιγά - σιγά το κουβάρι όλων εκείνων των γεγονότων που έμειναν στην ιστορία μαζί με το Νίκο Ζαχαριάδη:

Τις εξορίες, τις φυλακές, το πολυσυζητημένο γράμμα της 31-10-1940 που καλούσε τους Έλληνες να πολεμήσουν το φασισμό του Μουσολίνι, το Νταχάου και την απελευθέρωσή του, τη στάση του στα «εθνικά ζητήματα», τη διαγραφή του Βελουχιώτη, την καταγγελία του Πλουμπίδη, την αποκήρυξη Σιάντου, την χαφιεδολογία, την αποχή από τις εκλογές και το δημοψήφισμα του 1946, το Δ.Σ.Ε. και τη σύγκρουση με το **Μάρκο Βαφειάδη**, τις συγκρούσεις του με το Κ.Κ.Σ.Ε. πριν και μετά το θάνατο του Στάλιν, την καθαίρεση και τη διαγραφή του ίδιου, το γράμμα στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αθηνών να έρθει για να δικαστεί στην Ελλάδα για τις κατηγορίες που εκκρεμούν εναντίον του και τα επανειλημμένα στην μετέπειτα από αυτόν ηγεσία του Κ.Κ.Ε., και ακόμη τη σχέση του με τη **Ρούλα Κουκούλου**, τα παιδιά του, τη μητέρα του.

Μέσα από όλα αυτά αναδεικνύεται η «αρνητική προσωπολατρία» των αντιπάλων του, που την φιλοτέχνησαν μετά την καθαίρεση και αξιοποίησαν το πλούσιο ηγετικό του προφίλ για να του αποδώσουν, σε κύριο αν όχι σε αποκλειστικό βαθμό, όλες τις ευθύνες των συλλογικών αποφάσεων και λαθών, όπως αυτά εκτιμήθηκαν αργότερα από τα όργανα του Κ.Κ.Ε.

Η αδικία μιας αδυσώπητης σκοπιμότητας, που μετατρέπει έναν ηγέτη σε αποδιοπομπαίο τράγο και τον καθιστά δεσμώτη των ίδιων των μηχανισμών εξουσίας που πρωταρχικά ο ίδιος έχει δημιουργήσει αναδεικνύονται σε όλο τους το μεγαλείο. Και το γεγονός ότι ο Νίκος Ζαχαριάδης φέρει την βασικότερη πολιτική ευθύνη - την αναλαμβάνει άλλωστε - για τη δημιουργία και τον τρόπο λειτουργίας των μηχανισμών αυτών ούτε αναιρεί την αξία του έργου, ούτε απομειώνει τα μηνύματα και τις αγωνίες που εκπέμπει.

Η παράσταση, που καταλήγει με τη συνεπή τήρηση του στοιχήματος της αυτοκτονίας από το Νίκο Ζαχαριάδη της 1-8-1973, σίγουρα δεν δίνει πολιτική λύση στα ζητήματα που θέτει, αλλά δεν είναι ο προορισμός της αυτός.

Η λύση δεν μπορεί παρά να δοθεί από τη συνθετική και δημιουργική ανάγνωση της ιστορίας στο μέλλον, έργο της οποίας είναι η διαλεκτική εξέταση και συνεκτίμηση προσώπων και γεγονότων και η αφομοίωση όσων θετικών στοιχείων οι εμπειρίες τους συνεισέφεραν στη δημιουργία μιας νέας ιστορικής προοπτικής, στηριγμένης στα γόνιμα στοιχεία της ιστορικής μνήμης.

Αν το «**Κιβώτιο**» του **Άρη Αλεξάνδρου** συνεισφέρει σε αυτό δραματουργικά ακτινογραφώντας την αδικία και τον παραλογισμό των μηχανισμών ενάντια στον ανώνυμο συνεπή αγωνιστή της βάσης, η «Ομπίντα» επιχειρεί να πράξει το ίδιο για την πιο προβεβλημένη ηγετική μορφή.

Στα αξιόλογα του εγχειρήματος, εκτός από τις εξαιρετες ερμηνείες και την εύστοχη επιλογή του κειμένου και της σκηνοθετικής του προβολής, συγκαταλέγεται και το συλλεκτικής αξίας φυλλάδιο παρουσίασης της παράστασης, που εκτός από την απόδοση των διαλόγων περιλαμβάνει του αξιόλογους προλόγους των Γιώργου Πετρόπουλου, Σήφη Ζαχαριάδη και του ίδιου του Γιώργου Κοτανίδη. Και όπως χαρακτηριστικά, μεταξύ άλλων, αναφέρει ο πολύ αξιόλογος πρόλογος του **Γιώργου Πετρόπουλου** «τραγωδίες σαν αυτή του Νίκου Ζαχαριάδη συνέβησαν και θα συνεχίσουν να συμβαίνουν όταν η σκοπιμότητα, πολιτική ή άλλη, υποκαθιστά την ουσία της δράσης για την επίτευξη ενός αγνού πανανθρώπινου σκοπού, περνώντας από πάνω του σαν οδοστρωτήρας».

Φαίνεται ότι το ταξίδι για μια κοινωνία που οι σκοπιμότητες δεν θα υποκαθιστούν την ουσία της δράσης είναι μακρύ και στενάχωρο και περιλαμβάνει πολλές «ομπίντες» ακόμα. Και ίσως αυτός είναι ένας πολύ βασικός λόγος για να δούμε όλοι αυτήν την παράσταση.

Αθήνα, 6/12/2016

Κώστας Παπαδάκης